

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชานานาแห่งประเทศไทย ได้นำมาสู่การตอบคำถามการวิจัยใน 3 ข้อคือ

1. ความหมายของนโยบายประชานิยม และลักษณะเฉพาะของประชานิยมไทยโดยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

2. ผลกระทบของนโยบายประชานิยมภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชานานาแห่งประเทศไทย

3. การตอบสนองของเครือข่ายหนี้สินชานานาแห่งประเทศไทย ต่อนโยบายประชานิยม

1. ความหมายของนโยบายประชานิยม และลักษณะเฉพาะของประชานิยมไทยโดยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ พรรคไทยรักไทยนำโดยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรใช้สำหรับสร้างความนิยมแก่มวลชนในระดับล่าง เพื่อหาเสียงเลือกตั้งเป็นหลัก รัฐบาลประชานิยมได้อ้างหลักการของนโยบายที่ดูเหมือนว่ามีลักษณะต้องการให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรมาสู่มวลชนในระดับล่างโดยตรง ซึ่งพบว่า ไม่ได้ก่อให้เกิดการกระจายทรัพยากรแก่มวลชนในระดับล่างได้เพียงพอ เนื่องจากรัฐบาลประชานิยมยังใช้กลไกระบบราชการผ่านกระทรวง กรม อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เข้ามาดำเนินนโยบายประชานิยมกับชาวบ้านเพื่อความรวดเร็ว และความรัดกุมในเรื่องการจ่ายตรงงบประมาณให้ถึงมือปัจเจกด้วยการใช้ระบบธนาคารเป็นเครื่องมือ จึงทำให้นโยบายประชานิยมยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายมาปฏิบัติ และผลของการปฏิบัตินโยบายยังไม่อาจแก้ปัญหาในวิถีชีวิตของมวลชนในระดับล่างได้

นโยบายประชานิยมของรัฐบาล พ.ต.ท. ชิงนำแนวคิดประชาสังคม แนวชุมชนนิยมมาใช้ร่วมกับการดำเนินนโยบายประชานิยมของรัฐบาลอีกด้วย ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดให้มีการเปิดเวทีประชาคมในหลายนโยบาย แต่การเปิดเวทีประชาคมในทุกนโยบายพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านที่เปิดเวทีประชาคม ถูกครอบงำโดยอำนาจรัฐท้องถิ่น(ฝ่ายปกครอง) และแกนอำนาจที่กลไกของนโยบายประชานิยมสร้างขึ้นมาใหม่ เช่นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำธรรมชาติ หรือผู้นำอาวุโส คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

2. ผลกระทบของนโยบายประชานิยมภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มีต่อเครือข่ายหนี้สินชานานาแห่งประเทศไทย

แม้ว่านโยบายประชานิยมจะไม่สามารถแก้ปัญหาในวิถีชีวิตของมวลชนระดับล่างได้อย่างแท้จริงก็ตาม แต่ก็สามารถสร้างความตื่นตัวของมวลชนในระดับล่าง โดยเฉพาะชาวนาผู้เป็นเกษตรกรราย

ขอยให้หันไปสนใจ ให้ความสำคัญกับนโยบายประชานิยม จนเป็นการยากสำหรับนักเคลื่อนไหวที่จะเข้าไป ประชาสัมพันธ์หลักการสำคัญ ของพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เพราะนโยบายประชานิยมไม่ได้มีเพียงแค่นโยบายของนโยบายที่มุ่งเอาใจชาวบ้านด้วยการเสนองบประมาณจำนวนหนึ่งให้ชาวบ้าน โดยตรงเท่านั้น แต่ในนโยบายประชานิยมยังมีกลไกของรัฐใช้ในการโฆษณา มีกระบวนการที่รวดเร็วและรัดกุมในการส่งเม็ดเงินถึงปัจเจกชน โดยตรง และมีกลไกการสร้างแกนนำให้มาเป็นฝ่ายรัฐบาลในหมู่บ้าน กลไกเหล่านี้สามารถปิดกั้น และยับยั้งการเคลื่อนไหวในหลักการของพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้ คนท.จึงประสบปัญหาในการสร้างองค์กร มีความยากลำบากมากขึ้นในการระดมทุนมวลชนที่หันไปให้ความสนใจกับนโยบายประชานิยม ซึ่งผลกระทบนี้เกิดขึ้น ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อชาวบ้านรู้ข้อเท็จจริงของนโยบายประชานิยมว่าเป็นนโยบายที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของมวลชนในระดับล่างได้เพียงพอ ในทางหนึ่งเป็นเพียงนโยบายที่สร้างขึ้นเพื่อระดมเสียงสนับสนุนอำนาจรัฐบาล ชาวบ้านจึงหันมารับทั้งผลประโยชน์ที่รัฐบาลจัดสรรมาให้ พร้อมกับเข้าร่วมเคลื่อนไหวเพื่อรับผลประโยชน์จากนโยบาย กฟก.ที่ คนท.ผลักดันอยู่ ดังนั้นนโยบายประชานิยมจึงสามารถหยุดยั้งความเข้มแข็ง ของคนท.ได้ในเรื่องการขยายฐานมวลชนให้มากขึ้นเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

3. การตอบสนองของเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทยต่อนโยบายประชานิยม

ในช่วงที่ชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อยหันไปให้ความสนใจกับนโยบายประชานิยมอยู่นั้น พบว่าแกนนำในเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย ก็หันเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายเช่นกัน แต่เมื่อนโยบายประชานิยมได้ดำเนินการตามกระบวนการไประดับหนึ่ง ได้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งความเป็นนโยบายที่สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน และยังใช้กลไกต่างๆที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการแก้ปัญหาของชาวนา เช่นหน่วยงานฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มักจะใช้อำนาจหน้าที่ที่รัฐบาลส่วนกลางมอบให้ไปหาประโยชน์กับคนในหมู่บ้าน หรือสถาบันทางการเงินโดยรัฐด้านการเกษตร ที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากดอกเบี้ยของชาวนาเป็นหลัก เมื่อความล้มเหลวต่างๆเกิดขึ้น แกนนำใน คนท. จึงยกเลิกการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายประชานิยม แล้วหันกลับมาตอบโต้ นโยบายประชานิยมด้วยการ ชัดขึ้นนโยบายในลักษณะต่างๆ เช่นการร่วมมือกันกับสมาชิกในการไม่ส่งเงิน (เบี้ยว) กองทุนหมู่บ้าน หรือการไม่ยอมลงนามยกเลิกการแจ้งปัญหาความยากจนในนโยบายลงทะเบียนคนจนที่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้พวกเขาได้เป็นต้น อีกทั้งมีการตอบโต้ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายประชานิยมด้วยการประชาสัมพันธ์ความล้มเหลวของนโยบายให้แก่ชาวนาผู้เป็นเกษตรกรรายย่อย ได้ทราบ ทั้งที่เป็นสมาชิกและที่ยังไม่เป็นสมาชิก คนท. อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. แม้ว่านโยบายประชานิยมของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะไม่สามารถสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นกับการเคลื่อนไหวของ คนท. ได้เป็นเวลานานก็ตาม แต่รัฐบาลในยุคต่อไป ก็มีที่ท้าวว่าจะใช้

นโยบายประชานิยมในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองให้แก่คนและกลบกระแสเรียกร้องในพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร(กฟก.) ได้อีกเช่นกัน ดังนั้น คนท. จำเป็นต้องเคลื่อนไหวใน กฟก. อย่างหนักต่อไป เพราะรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ย่อมต้องการทำลายนโยบายนี้ให้สูญสิ้น เนื่องจากนโยบายนี้ทำให้ชาวนารวมตัวกันคิดและเข้ามาคัดค้านรัฐบาล หากรัฐบาลปล่อยให้นโยบายนี้มีพัฒนาการที่สูงขึ้น จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้กลุ่มผลประโยชน์ที่หากำไรในธุรกิจการเกษตรด้วยการร่วมมือกับรัฐในการแข่งขันมูลค่าส่วนเกินจากผลผลิตของชาวนาไปต้องเสียประโยชน์มหาศาล

2. ข้อเสนอแนะต่อการศึกษา ผลกระทบของนโยบายประชานิยม ที่มีต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอนาคต เมื่อพิจารณาจากการดำเนินนโยบายประชานิยม ซึ่งมีความหมายตามแนวคิดประชานิยม คือมุ่งเน้นให้เกิดความพอใจของมวลชนในระดับล่างเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนนิยมของมวลชนในระดับล่างที่จะมีต่อผู้นำทางการเมือง นโยบายประชานิยมนี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับการสร้างองค์กรตามแนวทางของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่คิดค้นขึ้นมาเอง ในงานวิจัยชิ้นนี้ ทำได้เพียงชี้ให้เห็นถึง รูปแบบการตอบโต้ของรัฐในรูปแบบหนึ่งที่ใช้การดำเนินนโยบายประชานิยมที่กำหนดโดยรัฐ(Top-down policy) เพื่อหยุดยั้งพลังการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม ที่ใช้การดำเนินนโยบายที่เกิดขึ้นมาจากภาคประชาชนเป็นผู้กำหนด (Bottom-up policy)เท่านั้น ในอนาคตจะต้องศึกษาถึงรูปแบบการตอบโต้ของรัฐที่จะมีพัฒนาการที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐพยายามสร้างประชาสังคมให้เป็นประชาสังคมโดยรัฐ และทำการปกปิดและบิดเบือนประชาสังคมตามแนวทางของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ในโครงสร้างโอกาสทางสังคมและการเมืองที่แตกต่างกัน รัฐจะใช้รูปแบบการตอบโต้โดยมีวิธีการสร้างประชาสังคมของรัฐที่แตกต่างกันออกไปอย่างไร และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมากน้อยแค่ไหนอย่างไร